

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Maciej Tomal

email: maciej.tomal@uj.edu.pl

Habilitační práce

Pronikavé poznání rabiho Mošeho Chajima Luzzatta

Perceiving Knowledge of Rabbi Moshe Hayim Luzzatto

ThDr. Markéta Holubová, Th.D.

Obor: Teologie

Praha, 2016

Posudek

Dr hab. Maciej Tomal

Habilitační práce. Markéty Holubové obsahuje tři hlavní části: Rabi Moše Chajim Luzzatto (1707–1746); Jednota v rozmanitosti (základní charakteristika a stručný obsah spisu *Da'at tvunot*, vlivy působící na autora, impakt díla atd.); *Da'at tvunot* – překlad.

První část je zasvěcená biografii Ramhala. Ukazuje, jak se v životě Luzzatta všednost spojuje s láskou a metafyzikou.

V druhé části Doktorka Holubová vykresluje obraz komplexního a hlubokého myšlení Ramhala. Ohledně vlivů, kterým podléhal Ramhal by bylo by umístit jeho teorii mezi systémem Majmonovým a kabalou Hayyma Vitala.

Wydział Historyczny

Instytut Judaistyki

ul. Józefa 19

31-056 Kraków

tel. 12/427-59-18

fax 12/427-59-59

instytut.judaistyki@uj.edu.pl

www.judaistyka.uj.edu.pl

Autorka učinila vše pro to, aby v češtině zachytila celou složitost hebrejského originálu. Texty židovského mysticismu představují výzvu. Úkolem překladatelů těchto textů je nejen nalezení správných slov a významů v mateřském jazyku. Musejí znát celé kulturní a literární dědictví židovské mystiky a kabalistiky od starověku po současnost. Musejí znát historii filozofických idejí a náboženských pojmů. Podle mého mínění Dr Holubová splnila tento úkol dokonale. Překlad dr Markéty Holubové je zřejmý a jasný, a současně vykonaný na vysoké odborné úrovni. Osobně jsem pochopil mnoho z Ramhalova myšlení právě díky tomuto překladu.

V Ramhalově díle *Da'at tvunot* je abstraktní myšlení vyjádřeno přístupným způsobem. Dovedl například vyjádřit složitou ideu *cimcum*, procesu Boží kontrakce, v obyčejném stylizovaném rozhovoru. Díky autorce nyní tento rozhovor existuje v češtině:

„Ba naopak, v poměru k Jeho Bytí (On budiž veleben), nemají [tvorové] opodstatnění, protože nejsou něčím jakoby vtištěným do zákonitostí lidské přirozenosti, leč Samojediný [Bůh], On budiž veleben, musí existovat [zcela] nutně a nic kromě Něho, což je jasné. Ježto však v nich, [totiž ve tvorech], našel zalíbení, vydal výnos, že budou existovat [stvořené] entity. A od tehdy mají [stvoření] prostor a ne jinak. A když [Hospodin] takto rozhodl, hle, stalo se, že daroval prostor všem výtvorům, které následně zbudoval. (137-138)

Je to pěkný příklad, jak velké myšlenky mohou existovat v hebrejštině a češtině, a mluvit stejně účinně.

Speciálně dělá velký dojem překlad těch částí textu, v kterých autor mluví o „jasné Tváři Králově, [v které je život] a Její ukrytí, [totiž Tváře Boží], jest zdrojem veškerého zla“ (95). Neboť to je odpověď na otázku, kterou si každý z nás klade: odkud pochází zlo?

Vědecké práce není bez nedostatků. Chtěl bych navrhnout několik změn v překladě, které mohou být snad užitečné.

V překladě jsou některá slova ponechaná ve své hebrejské formě. Já však bych přeložil *midda* (srov. 107, 119, 122, 125, a druhé) jako „míru“ ve smyslu „eticky míry“, „míry soudu“, a také jako „atribut“ Božího chování.

Též jiné slovo *hachana* zůstává v překladě v hebrejské formě (srov. 294, 295). Toto slovo by se dalo překládat vždy jako „příprava“ (srov. 39). Společně

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Historyczny

Instytut Judaistyki

ul. Józefa 19

31-056 Kraków

tel. 12/427-59-18

fax 12/427-59-59

instytut.judaistyki@uj.edu.pl

www.judaistyka.uj.edu.pl

s pojmem *tikkun* se vyskytuje v kontextu modlitby nebo právě přípravy na modlitbu, jakožto nemyšlení o vnějším světě. A též v světě *sefirot* je potřebná příprava (srov. Hayyim Vital, *Ec hayyim* 7.4):

שורש כתר עליון משפיע למטה אחר שכבר יש הכנה לתחתונים לקבל

Svět nižších *sefirot* se musí připravit na přijetí vlivů vyšší *sefirot* Keter. Pročež překlad „příprava“ se jeví správný a adekvátní ve všech kontextech.

Některé poznámky se nezdají být nutné. Na příklad: „V textu je užito hebrejského sousloví *be-chol et-u-ve-chol ša'a*, jež se vyskytuje v závěru poslední benedikce modlitby Amida. Viz např. TAL, Šlomo. Sidur Rinat Jisra'el. Nosach Aškenaz”(124). Je to totiž obvyklá fráze v hebrejštině, a používá se v současné hebrejštině. A pokud chceme odkázat na hebrejskou klasickou literaturu, je možno najít tuto frázi i v Talmudu, srov. TB *Bava kamma* 109b.

Některé poznámky jsou – podle mého mínění - příliš rozsáhlé. Týká se to pojmu *pašut* ve frázi שלמותו הפשוט, kterou doktorka Holubová překládá: „Jeho bazální dokonalosti” (41). Následně v komentáři čteme:

„V hebrejském textu je užito výrazu *pašut*. To by mohlo ukazovat na nexus mezi RaMCHaLovým monismem a pozdější chasidskou ideou *hitpašut ha-gašmijut*.“ (127).

Přítom tato fráze znamená „prostou, jednoduchou dokonalost” ve smyslu, že ona je „nesložená.” Ramhal říká touto frází, že Jeho existenci nic nechybí. V tomto významu hebrejský pojem *pašut* existuje též v židovské filosofii, srov. na příklad Moše ben Majmon v *More nevuchim* (tom 2.1, překlad Ibn Tibbona):

וכן פשוט הוא, כי אותו המוציא היה מוציא בכוח ונעשה מוציא בפועל

On je „prostý“ protože v NĚm - jako v Stvořiteli - akt a moc existují jako jedno.

Taktéž v tradice luriánské kabaly, v díle Hayyima Vitala *Ec hayyim*, si můžeme přečíst:

ולכן מנקודת כתר נעשה התפשטות של פרצוף א' שלם מ"ס שהיו כלולים בו מתחלה כנ"ל ועתה הוציאם אל הפועל ואז נק' א"א

Můžeme tedy říci, že díky dokonalosti Tváře (*parcuť*) En Sof (čili jsoucí tváří En Sof) se může uskutečnit emanace (*hitpašut*) Božího světla ze *sefiry* Keter. Tato tvář je dokonalá v tom smyslu, že zahrnuje všech deset *sefirot*. Deset *sefirot* potom představuje začátek emanace a stvoření. Díky dokonalosti ve smyslu mnohosti v jednotě je možná existence samostatného světa.

Tedy já bych toto pojem - *pašut* - pochopil v smysle jednoty, v které ale je potenciálně nekonečná rozmanitost, a překládal bych jej konzistentně jako „prostý“.

Chtěl bych ještě říct několik slov ohledně hebrejské předlohy překladu. Doktorka Holubová píše:

„Jako výchozí text překladu do jazyka českého slouží publikace LUZZATTO, Moshe Ch. Da'ath tevunoth. The Knowing Heart. the philosophy of God's oneness / by R. Moshe Chayim Luzzatto with an English translation by Shraga Silverstein. Jerusalem / New York: Feldheim Publishers, 1982. ISBN 0-87306-194-2. Jedná se o hebrejsko-anglické vydání, připravené ze tří raných rukopisů, proto v něm chybí později doplněné rozčlenění do kapitol (případně názvy kapitol).“

A dále (srov. poznámka 12):

„V textu předkládané práce je tudíž jako přílohy užito pozdější verze *Da'at tvunot*. Konkrétně: LUZZATTO, Moše Chajim. *Da'at tvunot*. Volně stažitelný materiál z dnes již neexistující stránky <http://www.ramhal.org/downloads.htm>. Poslední aktualizace: 2007.

Pro filologa má klíčový význam to, který text se pokládá za výchozí pro překlad. V této situaci bych osobně doporučil připravit vlastní edici rukopisu, i když ve skutečnosti už kritická edice existuje. Tehdy by se v práci naházela plně spolehlivý originální text.

To nic nemění na skutečnost, že překlad doktorky Holubové představuje důležitý příspěvek v našem poznání Ramhalova myšlení a židovské mystiky. Obohatí též českou literaturu o krásné dílo židovské mystiky. My Poláci můžeme toto Čechům jen závidět, neboť v polštině taková práce není.

Doporučuji tedy habilitační práci dr. Holubové k obhajobě.

Dr hab. Maciej Tomal

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Historyczny

Instytut Judaistyki

ul. Józefa 19

31-056 Kraków

tel. 12/427-59-18

fax 12/427-59-59

instytut.judaistyki@uj.edu.pl

www.judaistyka.uj.edu.pl